

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie Europejskiego Roku Wolontariatu (2011 r.)

COM(2009) 254 wersja ostateczna – 2009/0072 (CNS)

(opinia dodatkowa)

(2010/C 128/30)

Sprawozdawca generalny: **Soscha zu EULENBURG**

Dnia 29 września 2009 r. Prezydium Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, działając na podstawie art. 29 lit a) przepisów wykonawczych do regulaminu wewnętrznego, podjęło decyzję o sporządzeniu opinii dodatkowej w sprawie

Europejskiego Roku Wolontariatu 2011

COM(2009) 254 wersja ostateczna – 2009/0072 (CNS).

Prezydium Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego powierzyło przygotowanie opinii w tej sprawie Sekcji Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa.

Mając na względzie pilny charakter prac, na 457. sesji plenarnej w dniach 4–5 listopada 2009 r. (posiedzenie z 5 listopada) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny wyznaczył Soschę zu EULENBURG na sprawozdawcę generalnego oraz jednomyślnie przyjął następującą opinię:

1. Wnioski

1.1. Komitet przyjmuje z zadowoleniem wniosek dotyczący ogłoszenia roku 2011 Europejskim Rokiem Wolontariatu. Jest to wyraz uznania dla postawy wielu obywateli, którzy dobrowolnie angażują się w działalność w różnorodnych dziedzinach na rzecz społeczeństwa i spójności społecznej w Europie.

1.2. Zdaniem EKES-u cele, jakie zaproponowano dla Europejskiego Roku Wolontariatu, sprzyjają tworzeniu europejskiej wartości dodanej służącej społeczeństwu.

1.3. Komitet podkreśla, że nie wolno traktować wolontariatu instrumentalnie.

1.4. Należy wykorzystać bliski związek z innymi europejskimi latami tematycznymi, tzn. Europejskim Rokiem Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym (2010 r.) oraz Europejskim Rokiem Aktywności Osób Starszych i Solidarności Między Pokoleniami (2012 r.) w celu tworzenia trwałych efektów synergii.

1.5. Komitet proponuje ustalenie programu politycznego, który wspierałby wolontariat i jego infrastrukturę w państwach członkowskich UE.

1.6. Komitet uważa, że sprzyjające otoczenie jest niezbędne, by zapewnić konieczne wsparcie i infrastrukturę dla wolontariatu na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim oraz umożliwić obywatelom uczestnictwo.

1.7. Komitet opowiada się za stworzeniem trwałych struktur na szczeblu europejskim. Platforma na rzecz wolontariatu skupiająca wszystkie zainteresowane strony mogłaby przyczynić się do realizacji tego celu.

1.8. Zdaniem Komitetu, dla osiągnięcia założonych celów i należytego uwzględnienia wymiaru lokalnego, należy niezwłocznie i znacząco zwiększyć środki finansowe.

1.9. Zainteresowane strony muszą mieć czas, by przygotować i skutecznie realizować działania w ramach Europejskiego Roku Wolontariatu. Dlatego Rada i Parlament powinny możliwie najszybciej podjąć konieczne decyzje merytoryczne i finansowe.

1.10. Po sprawozdaniu z oceny powinno nastąpić opublikowanie białej księgi, aby zapewnić monitorowanie efektów oraz wskazać dalsze kroki i działania na szczeblu europejskim.

2. Cele wniosku Komisji

2.1. W czerwcu 2009 r. Komisja przedłożyła wniosek dotyczący decyzji Rady w sprawie Europejskiego Roku Wolontariatu (2011 r.). Ten Europejski Rok ma przyczynić się do wzmocnienia znaczenia i korzyści wolontariatu dla społeczeństw Europy.

2.2. Komisja proponuje cztery cele Europejskiego Roku Wolontariatu:

- tworzenie sprzyjającego otoczenia, aby umocnić wolontariat jako element promowania aktywności obywatelskiej oraz działań międzyludzkich;
- mobilizacja organizacji wolontariuszy i poprawa jakości działań, aby ułatwić wolontariat i zachęcić do łączenia się w sieci, do mobilności i współpracy;
- wspieranie wynagradzania i uznawania działań wolontariackich przez popieranie odpowiednich środków motywujących osoby prywatne, przedsiębiorstwa i organizacje;
- szerzenie wiedzy o wartości i znaczeniu wolontariatu wśród społeczeństwa.

2.3. Cele te mają być realizowane poprzez wymianę doświadczeń, rozpowszechnianie wyników badań, konferencje i inne imprezy oraz kampanie informacyjne i promocyjne. Na działania te przewidziano finansowanie w wysokości 6 mln EUR na rok 2011 i 2 mln EUR na działania przygotowawcze w roku 2010.

3. Uwagi ogólne

3.1. Komitet z zadowoleniem przyjmuje wniosek Komisji dotyczący Europejskiego Roku Wolontariatu. Komisja odpowiada w ten sposób na oczekiwania i sugestie EKES-u i innych organizacji społeczeństwa obywatelskiego, a także Parlamentu Europejskiego.

3.2. Należy zdecydowanie wyrazić uznanie dla gotowości Komisji do prowadzenia intensywnego dialogu z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. Trzeba czynić starania, by także na szczeblu krajowym, w ramach mających powstać organów koordynacyjnych oraz na etapie planowania i realizacji działań, włączyć organizacje społeczeństwa obywatelskiego i opracowywać odpowiednie krajowe i europejskie programy polityczne. Jako przykład mogłaby tu posłużyć otwarta metoda koordynacji.

3.3. Nazwa „Europejski Rok Wolontariatu” została wybrana dobrze, gdyż obejmuje cały szeroki zakres tego zjawiska. Jest wystarczająco konkretna, by obywatele Europy mogli się z nią zidentyfikować, a jednocześnie pozostawia wystarczający margines swobody na uwzględnienie wszystkich aspektów działalności wolontariackiej. W tym sensie nazwa ta dobrze oddaje przekrojowy charakter wolontariatu oraz różnorodność dziedzin, w których angażują się wolontariusze, dlatego powinna zostać utrzymana.

3.4. Komitet przyjmuje z zadowoleniem, że podkreślono znaczenie wolontariatu będącego wyrazem aktywności obywatelskiej, wartości europejskich, solidarności i rozwoju europejskich społeczeństw. Komitet zwracał na to uwagę w wielu swoich opiniach.

3.5. W żadnym wypadku nie należy opowiadać się za „instrumentalnym” traktowaniem wolontariatu. Wolontariat nie jest instrumentem polityki, ale przejawem bądź częścią składową zaangażowania obywateli. Wolontariusze swoją postawą wcielają w życie idee i wartości, takie jak np. włączenie społeczne, spójność społeczna, solidarność i uczenie się przez całe życie, realizując je w wielu dziedzinach, z których wymienić można choćby ochronę środowiska, sport, prawa człowieka czy kulturę.

3.6. Niebezpieczeństwo postrzegania wolontariatu jako narzędzia do osiągnięcia pewnych celów, np. w odniesieniu do rynku pracy czy poprawy szans na zatrudnienie, widoczne jest w niektórych sformułowaniach użytych we wniosku Komisji. I tak w motywie 3 podkreśla się, że „wolontariat stanowi jedną z form uczenia się pozaformalnego, która umożliwia rozwój umiejętności i kompetencji zawodowych oraz stanowi rodzaj aktywności obywatelskiej”. Pozaformalne uczenie się, które jak najbardziej może poprawić integrację na rynku pracy i szanse na zatrudnienie, jest tu korzystnym efektem ubocznym.

3.7. Wzywając do zmiany sposobu myślenia w różnych dziedzinach, często nawiązuje się do aktualnego kryzysu gospodarczo-finansowego. Należy przy tym bardzo dbać o to, by automatycznie nie wykorzystywać wolontariatu jako środka przeciwdziałania niekorzystnym skutkom kryzysu dla społeczeństwa. W kontekście wolontariatu kryzys ten po raz kolejny ukazuje

mianowicie, jaką wartością jest dla społeczeństwa zaangażowanie obywateli: pozwala rozwijać solidarność, daje ludziom możliwość angażowania się dla innych, ale także przynosi korzyści im samym – również poprzez podnoszenie umiejętności i rozwój sieci społecznych. Działalność wolontariacka kryje w sobie potencjał pozwalający złagodzić skutki kryzysu i przeciwdziałać zmniejszaniu się spójności społecznej. Nie jest to jednak konsekwencją kryzysu, ale częścią faktycznej wartości wolontariatu, którą tu „odkrywa się na nowo”.

4. Uwagi szczegółowe

4.1. Tworzenie otoczenia

4.1.1. Ramy prawne są niezbędne, by zapewnić konieczną dla wolontariatu infrastrukturę na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim oraz ułatwić obywatelom angażowanie się w działalność wolontariacką. Również warunki finansowe i polityczne powinny być kształtowane tak, by likwidowały przeszkody mogące stać na drodze takiej działalności (1).

4.2. Mobilizacja organizacji

4.2.1. Decydujące znaczenie ma wspieranie organizacji wolontariuszy, które są katalizatorami zaangażowania, strukturami, gdzie zaangażowanie to realizuje się w praktyce, i przeważnie pierwszymi i jedynymi punktami kontaktowymi dla wolontariuszy. Bardzo często są też przez nich samych zakładane. W 2011 r. szczególną rolę mają odgrywać wymiana doświadczeń, poprawa możliwości organizacji wolontariuszy i jakości ich pracy, gdyż stanowi to fundament społeczeństwa obywatelskiego i wolontariatu.

4.2.2. Celem musi być stworzenie trwałych struktur także na szczeblu europejskim. Platforma na rzecz wolontariatu skupiająca wszystkie zainteresowane strony mogłaby zapewnić oddziaływanie Europejskiego Roku Wolontariatu także po 2011 r. oraz podejmowanie starań na rzecz polityki przyjaznej dla wolontariatu.

4.2.3. Należy wykorzystać Europejski Rok Wolontariatu, aby wskazywać przykłady najlepszych rozwiązań i wymieniać się nimi.

4.3. Poprawa jakości

4.3.1. W kontekście poprawy jakości we wniosku Komisji mówi się m. in. o „profesjonalizacji”. Sformułowanie to może rodzić nieporozumienia i należy go unikać. Chodzi przede wszystkim o zapewnienie jakości działań wolontariackich. Wolontariusze mają prawo angażować się tam, gdzie sprawia im to radość. Ich działania służą społeczeństwu, jednostkom, ale także im samym. Należy zapewnić warunki finansowe i osobowe dla podnoszenia kwalifikacji, szkolenia i doskonalenia zawodowego oraz opieki w trakcie wolontariatu.

(1) Jeden z przykładów takich przeszkód: w niektórych krajach liczba godzin, jaką osoby niewykonujące pracy odpłatnej mogą przepracować w ramach wolontariatu, jest bardzo ograniczona.

4.4. Uznawanie działań

4.5. Komitet przyjmuje z zadowoleniem kształtowanie się „kultury uznawania”. Należy jednak unikać używania w odniesieniu do działań wolontariuszy pojęcia „wynagradzanie”; może ono rodzić nieporozumienia, gdyż nie chodzi przecież o wynagrodzenie w sensie finansowym. Ponadto pojęcie „wynagradzanie” to potencjalne źródło konfliktów. W Europejskim Roku Wolontariatu 2011 chodzi wszak o to, by nie zacierać różnicy między płatną pracą zarobkową a nieodpłatną działalnością wolontariacką, ale właśnie podkreślać fakt, że obie one uzupełniają się wzajemnie.

4.6. Szerzenie wiedzy o wartości i znaczeniu wolontariatu

4.7. Podnoszenie świadomości w społeczeństwie to ważny cel, który Komitet przyjmuje z zadowoleniem. Należy jednak zadbać o zapewnienie dostatecznych środków finansowych na jego realizację. Jeżeli przesłanie ma naprawdę dotrzeć do odbiorców, efektywna i skuteczna kampania informacyjna na szczeblu UE, ukazująca możliwości angażowania się w wolontariat i wartość, jaką ono przynosi, pochłonęłaby 3,5 mln EUR, czyli już ponad połowę budżetu. Suma ta wydaje się niewystarczająca. Dla porównania: budżet przewidziany dla Europejskiego Roku Edukacji poprzez Sport (2004 r.) wynosił 12,3 mln EUR. Jednak sprawozdanie z oceny, zlecone przez samą Komisję, wykazało, że Europejczycy byli tylko w niewielkim stopniu poinformowani o tej inicjatywie lub nie wiedzieli o niej prawie nic, a zasadnicze przesłania do nich nie dotarły.

4.8. Budżet

4.8.1. We wniosku przewidziano finansowanie w wysokości 6 mln EUR na działania w roku 2011 i 2 mln EUR na działania przygotowawcze w roku 2010. Jeżeli zaproponowane cele mają zostać osiągnięte, a przede wszystkim jeżeli ma zostać w wystarczającym stopniu uwzględniony lokalny wymiar zaangażowania obywateli, UE musi zaplanować realistyczny budżet. Zdaniem Komitetu suma 6 mln EUR na wszystkie działania na szczeblu UE i państw członkowskich wydaje się niewystarczająca. Byłoby bardzo źle, gdyby Europejski Rok 2011, na który przeznaczono o połowę mniej środków niż na wspomniany rok 2004, przyniósł podobne rezultaty i gdyby nie udało się osiągnąć ambitnych celów z powodu niedostatecznego budżetu.

4.8.2. W 2005 r. rząd Wielkiej Brytanii przeznaczył na brytyjski rok wolontariatu 10 mln GBP, a region Walencja na analogiczny rok 4,2 mln EUR. Dobrym przykładem realistycznego budżetu na szczeblu unijnym może być planowany rok 2010, na który przewidziano 17 mln EUR, z czego 9 mln na działania w państwach członkowskich. Państwa członkowskie zobowiązały się także do udostępnienia kolejnych 9 mln EUR.

4.9. Biała księga

4.9.1. Jeśli chodzi o monitorowanie i ocenę, Komisja zamierza przedłożyć sprawozdanie w sprawie wykonania, wyników i ogólnej oceny działań. W tym kontekście Komitet nawiązuje do swego apelu i zachęca do opublikowania białej księgi wskazującej dalsze kroki i działania, tak by oddziaływanie rezultatów Europejskiego Roku było trwałe.

4.10. Wykorzystanie synergii

4.10.1. Należy koniecznie ukazać i wykorzystać synergię trzech kolejnych europejskich lat tematycznych 2010 (Europejski Rok Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym), 2011 (Europejski Rok Wolontariatu) oraz 2012 (Europejski Rok Aktywności Osób Starszych i Solidarności Między Pokoleniami). Wzajemne powiązanie zagadnień, którym są one poświęcone, to niepowtarzalna okazja, by zaangażowanie obywateli na rzecz innych stało się motywem przewodnim działań instytucji europejskich i państw członkowskich w ciągu tych trzech lat, co pozwoli osiągnąć trwałe efekty. Zespoły zajmujące się organizacją każdego z tych europejskich lat tematycznych w instytucjach europejskich i krajowych powinny blisko ze sobą współpracować.

4.11. Procedura międzyinstytucjonalna

4.11.1. Aby zapewnić wszystkim zainteresowanym stronom czas na przygotowanie i realizację Europejskiego Roku Wolontariatu, Rada i Parlament Europejski powinny położyć nacisk na sprawne podjęcie decyzji bez zbędnej zwłoki. Należałoby założyć termin do końca 2009 r., tak by można było oficjalnie rozpocząć etap przygotowawczy i udostępnić odpowiednie środki.

Bruksela, 5 listopada 2009 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Mario SEPI